

Právní úprava trestní odpovědnosti PO - CZ/SK

prof. JUDr. Pavel Šámal, Ph.D.
JUDr. František Púry, Ph.D.

K trestní odpovědnosti PO

- v posledních desetiletích zesílily mezinárodní i evropské apely na zavedení trestní odpovědnosti právnických osob
  - resp. postihování právnických osob efektivními prostředky
- přesvědčení, že dosavadní nástroje neplní represivní a preventivní funkci

Právní úprava TOPO v ČR

- zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, ve znění pozdějších předpisů (dále TOPO ČR)
- účinný od 1. 1. 2012
- významná novela od 1. 12. 2016 (zákon č. 183/2016 Sb.)
- poslední novela od 1. 7. 2017 (zákon č. 183/2017 Sb.)
- subsidiární použití trestního zákoníku a trestního řádu

Právní úprava TOPO v SK

- zákon č. 91/2016 Z. z. (dále TOPO SR)
- účinný od 1. 7. 2016
- subsidiární použití Trestného zákona a Trestného poriadku
- právní úprava v ČR a SR je obdobná

Některá specifika TOPO ČR

- širší okruh trestných činů (negativní výčet výjimek)
- užší okruh trestně neodpovědných subjektů
- výslovná úprava přičitatelnosti trestného činu PO
- zvláštní možnost zániku trestní odpovědnosti
- menší počet druhů trestů
- možnost uložení ochranného opatření

Některá specifika TOPO SR

- užší okruh trestných činů (jejich pozitivní výčet)
- širší okruh trestně neodpovědných subjektů
- jednodušší podmínky trestní odpovědnosti
- mírnější zákazové tresty i peněžitý trest
- nemožnost uložit ochranné opatření
- výslovná úprava některých otázek

Ilustrace rozdílu v ukl. sankcích - ČR

- peněžitý trest
  - od 20 000 do 1 460 000 000 Kč (vyměřování v denních sazbách)
  - tj. asi 740 až 54 000 000 eur
- zákazy (činnosti, přijímání dotací a subvencí atd.)
  - na 1 rok až 20 let
- kromě trestů navíc ochranné opatření zabrání věci a zabrání části majetku

Ilustrace rozdílu v ukl. sankcích - SR

- peněžitý trest
  - od 1 500 do 1 600 000 eur
  - tj. asi 40 500 až 43 200 000 Kč
- zákazy (činnosti, přijímání dotací a subvencí atd.)
  - na 1 rok až 10 let
- jinak shodné druhy trestů (navíc zákaz přijímání pomoci a podpory z fondů EU)

Trestní odpovědnost mohou nést PO:

- působící v oblasti soukromého práva (např. obchodní společnosti a družstva) i veřejného práva (např. zdravotní pojišťovny, veřejné vysoké školy)
  - se sídlem v České republice i v cizině
  - podnikající i nepodnikající právnické osoby
- trestní odpovědnost nese též
  - právnická osoba, která vznikla, ale soud rozhodl o její neplatnosti
- právní nástupce právnické osoby, která spáchala trestný čin

Charakteristika tr. odpovědnosti PO

- jednání určité fyzické osoby v rámci právnické osoby
- přičitatelnosti tohoto jednání právnické osobě
- neomezení trestní odpovědnosti právnické osoby tím, že nebyla zjištěna konkrétní jednatel fyzická osoba nebo že tato fyzická osoba není trestně odpovědná
- možnosti uplatnění trestní odpovědnosti vůči fyzické osobě, která nevylučuje trestní odpovědnost právnické osoby, a naopak

Struktura TOPO CZ

- 1) Obecná ustanovení
- 2) Základy trestní odpovědnosti PO
- 3) Tresty a ochranná opatření
- 4) Zvláštní ustanovení o řízení proti PO
- 5) Zvláštní ustanovení o řízení o mezinárodní justiční spolupráci
- 6) Účinnost

Optimalizace právní úpravy

- využívání TOPO má výrazně vzrůstající potenciál
- potvrzuje to společenská poptávka po jeho využívání
- pozitivní jev judikatury: možný rozvoj ustálené rozhodovací praxe
- v praxi vyvstávají požadavky na další optimalizaci právní úpravy

Novela od 1. 12. 2016 (zákon č. 183/2016 Sb.)

- zejména rozšíření katalogu trestných činů právnických osob
- postihnout ta právní jednání, u kterých je to žádoucí
- změny: zejména ustanovení paragrafů 4, 7, 8, 11, 13 a 25 TOPO

Novela od 1. 12. 2016 (zákon č. 183/2016 Sb.)

- § 4: rozšíření zásady univerzality
- § 7: negativní výčet TČ, kterých se PO nemůže dopustit
- § 8: zproštění odp. při vynaložení veškerého úsilí, které lze sprav. požadovat
- § 11: účinná lítost nevede k zániku trestnosti u dalších činů
- § 13: rozšíření TČ vyloučených z promlčení
- § 25: totéž u vyloučení z promlčení výkonu trestu

Novelizace § 7 TOPO

- před novelou: taxativní výčet TČ, které může PO spáchat
- koncepční změna – veškeré trestné činy s výjimkou taxativně uvedených trestných činů, kterých se PO nemůže dopustit
- eliminace nebezpečí opomenutí některých TČ a počátečních interpretačních obtíží
- obecný princip trestní odpovědnosti s výjimkami

K výčtu trestných činů v § 7 TOPO

- vyloučeny z odpovědnosti PO jsou :
- TČ, kterých se může dopustit pouze fyzická osoba (úzká návaznost znaků skutkových podstat TČ na pachatele fyzickou osobu)
- TČ s konkrétním nebo speciálním subjektem
- TČ proti obraně státu, proti branné povinnosti, vojenské trestné činy

K dalším změnám

- § 13 a 25 TOPO:
  - vyloučení z promlčení trestní odpovědnosti a vyloučení z promlčení výkonu trestu
  - rozšíření v návaznosti na § 7 TOPO
- § 11 TOPO:
  - doplnění v návaznosti na § 7 TOPO
  - vyloučení svou povahou korupčních TČ dle požadavků mezinárodních smluv

Novelizace § 8 TOPO

- výchozí princip přičitatelnosti
- § 8 odst. 1 a 2 TOPO vlastní základ trestní odpovědnosti PO
- zavinění PO zásadně odvozováno od zavinění FO
- nutnost vyloučit objektivní odpovědnost PO
- materiální důvody odpovědnosti PO za spáchané TČ
- změny v úpravě přičitatelnosti

Novelizace § 8 odst. 1 TOPO

- vypuštění slov „jejím jménem nebo“ v § 8 odst. 1 TOPO
- § 8 odst. 1 písm. a) TOPO: „osoba ve vedoucím postavení v rámci právnické osoby“
- § 8 odst. 1 písm. b) TOPO: „osoba ve vedoucím postavení v rámci právnické osoby, která“
- faktické „vypuštění zástupců“ umožňující „beztrestné“ převedení páchaní trestné činnosti – problematika „bílého koně“ (možné řešení v podobě využití § 8 odst. 1 písm. c) TOPO)

Novelizace § 8 odst.1 TOPO

- požadavek vedoucího postavení v rámci PO
- nevhodnost ve vztahu k osobám, které vykonávají kontrolní činnost
- zaměstnanci plnící pracovní úkoly
- TČ proti životnímu prostředí, úmyslné hospodářské TČ

§ 8 odst. 5 TOPO

- zproštění trestní odpovědnosti podle odstavců 1 až 4
- nesystematičnost
- vhodnější formulace lépe navazující na koncepci přičitatelnosti:

„(5) Právnícké osobě nelze přičítat podle odstavce 2 jednání osob uvedených v odstavci 1 písm. b), c) a d), pokud vynaložila veškeré úsilí, které po ní bylo možno spravedlivě požadovat, aby spáchání protiprávního činu těmito osobami zabránila.“

§ 8 odst. 5 TOPO

- vynaložení veškerého úsilí, které lze spravedlivě požadovat
- jednání osoby uvedené v § 8 odst. 1 TOPO jako exces
- dodržování všech zákonů a ostatních předpisů
- preventivní povinnosti
- preventivní opatření k předcházení TČ – etické kodexy
- interní řídicí akty – závazné stanovení vnitřních procesů

§ 8 odst. 5 TOPO

- vedení řádného účetnictví
- archivace dokladů
- vytvoření vnitřního systému uchování informací
- faktické naplňování a kontrola přijatých opatření
- interní nebo externí ombudsman
- whistleblowing

§ 8 odst. 5 TOPO

- kontrolní a reaktivní opatření pro odvrácení následků spáchaného TČ
- OČTŘ
  - zvažování preventivních a reaktivních opatření
  - hodnocení dodržování a vynucování jejich plnění
  - hodnocení adekvátnosti kontrolních a nápravných postupů

Děkuji Vám za pozornost!